

zornikov. Teh potem tista ljuba tajnost ne bo zavajala, ampak primorala, da bodo kvalifikacije pisali na podlagi inšpekcije, seveda ne take — na cesti. Potem tudi ne bodo mogli čez nekaj let reči: »Sedaj je pa meni podrejeno učiteljstvo za toliko in toliko procentov boljše kvalificirano kot je bilo tedaj, ko sem ga prvič nadzoroval.«

Bojimo se pa, da bodo zopet zavrnila naša izvajanja s stereotipnim: Justament nicht!

A to bo njim samim v največjo škodo!

Absurdum.

II.

»Src nimajo za nas!« je zaklical ob ogromnem pritrujevanju govornik na znanem velikonočnem učiteljskem shodu, in videli smo, kako so se nekaterem stemnili obrazi. In slišali smo to gospodo po hodnikih debatirati; edini so bili v tem, da imajo srca, a so razmere take, da sedaj ne gre itd. To je ona stara pesem.

Kadar pride učiteljstvo s kako prošnjo, takrat ali nimajo denarja ali so pa razmere take. To je usoda prošnje učiteljstva. Človek se ne more dovolj načuditi tej ljubi usodi, ki si ravno nas izbira kot žrtev.

Skoro z indignacijo so odklanjali očitane, da nimajo src — in v črno je zadel tisti, ki jim je zaklical: »Dokažite, da imate srca! Potem vam bomo verjeli.«

Vsi vedo, da je učiteljstvo do skrajnosti izmučeno, da mu sedi blede skrb za tilnikom ter ga duši, da ne more dalje, zmanjkuje mu sape in vsak trenutek je bliže pogina. In tisti, ki trde, da imajo srca za nas — molče. Naša oblastva vedo, v kakšnem obupnem položaju smo, vedo, da smo na kraju pogina, a molče gredo mimo nas, kakor hodijo neusmiljeni ljudje mimo berača, ki kaže svoje rane.

Naše oblasti nam niso ne skrben oče ne ljubeča mati, temveč strog gospodar, ki gleda, da suženj dela, ako pa tudi je, mu ni mar! — To so njih srca za nas! Trde besede, a žal, resnične, in odkrito povemo, da so nam šle težko izpod peresa; ljubše bi nam bilo, ko bi nam jih ne bilo treba zapisati. —

Dokažite nam vendar, kaj ste storili za nas? Ali ne moledujemo že leta in leta, a vi ste molčali takrat kakor molčite sedaj!

Vsak stan ima koga, ki skrbi za stanovske potrebe, ki jih brani in se poteza zanje. A kdo skrbi za nas? Kdo se poteza za nas? Nihče! Zelene mize so le mize potrebnih in brezpotrebnih aktov in žal — mize sodstva, kjer sede ne očetje — ampak trdi sodniki. **To peče in boli!** Pes ima svojega gospodarja, ki se potegne zanj, če se mu godi krivica — a vi molčite in molče gledate naša bedo, ki obuja vašo vest. Mi smo sami in nimamo nikogar, da bi se zatekli k njemu. Sami smo, a sad našega delovanja pa uživata dežela in država. In kaj sta storili za nas? — Nič! Ali se je čuditi, da ste izgubili v nas simpatijo, ki ste jo uživali prej? Ne! Z nezaupanjem vas gledamo — in v to imamo vzrokov več nego preveč. —

Kolikrat čitamo: »Se. Exzellenz der Herr Minister für Kultus und Unterricht empfing die Lehrerdeputation sehr huldvoll und entließ sie in gnädigster Weise« — Exzellenz, behalten Sie Ihre Huld und Gnade für Ihre Schmeichler — uns geben Sie Brot!

Riba smrdi pri glavi. Vlada in država, ki zahtevata leto za letom toliko tisoč in tisoč patriotično navdahnjenih mladeničev-novincev, naj bi tudi skrbela, da ima sluga naroda kaj jesti. Mi ne zahtevamo nič drugega kakor to, kar nam gre po rojstvu, zakonu, pravici in delovanju. Fraze in obljube imejte zase in ne zahtevajte, da bi žejen človek hvalil vodnjak, ki mu ne da vode.

Naša visoka vlada ima za vse dovolj denarja, le za pijonirje kulture ne; zahteva pa trudapolnega in skrajno požrtvovalnega delovanja. Kot plačilo za to dobimo frazo: »Das Bewußtsein der getanen Pflicht ist der schönste Lohn.« — Joj! — Ko bi ta gospoda le hotela ob zavesti živeti! Kaj pa! Visoke plače in mastne dijete — das ist der schönste Lohn! Navdušenje, ki nam je nekaj polnilo dušo, gineva, dela prostor resignaciji, oni resignaciji, ki ji je vseeno, jeli dež ali solnce, oni resignaciji, ki začudeno povprašuje: »Čemu smeh? Čemu jok?« A oblastnije molče, ker nimajo src! — Sami smo. Nikogar ni tu! Čestokrat beremo: »Die Regierung bringt den Bestrebungen ihr größtes Wohlwollen entgegen«. Puhlica od nog do glave! S takimi frazami nas krmijo, potem pa bodimo navdušeni! Človeku se stiska pest, ko vidi, kako nas porablja za svoje namene, a kadar je treba kruha, ga — nimajo!

Izgublamo ideale — strti, v prahu ležijo — zdrobljeni in poteptani — in tega ste krivi vi, gospoda pri zelenih mizah! Povsod gnev in resignacija. Ako nas je — v prejšnjih letih — pohvalil okrajni ali deželni šolski svet, se nam je to takrat še dobro zdelo in navduševalo nas je za novo delovanje, ker nas niso morale taka skrb in take razmere. A sedaj, če nas hvalijo, se smejemo: »Kaj nas hvalite, plačajte nas!«

Pohvalnih dekretov, prosimo, ne dajajte iz previdnosti, tam potrjujete črno na belem, da delamo — da pridno delamo, a ohenem pa, da nismo plačani, kakor zahteva zakon.

Kako bridek smeh šine očetu okolo usten, kadar dobi tak papir. — »Belobungsdekret — kaj boš z njim? Naj ti pošljejo rajši nekaj kron ali pa — Hungerdekret«, pravi žena.

»O, tega pa že imam,« se oglasi on z grenkim nasmehom, »samo da so mu dali drugo ime, pravijo mu — Anstellungsdekret.«

Tako daleč ste srečno prijadrali. Ali nimate krasnih uspehov?

Vse ideale ste nam vzeli, in vedno glasneje doni glas: »Plačaj, kar si mi obetal, ko sem vstopil med učiteljstvo!«

Če se izpodtakne kdo izmed nas nad kakim paragrafom, takoj ste za njim kakor starogrško maščevanje, in z vso strogostjo pazite, da ima vsak i svojo piko.

Kaj pa vi? Vi pa že leta in leta kršite zakon, ker ne izpolnujete § 55. ter s tem zanemarjate svojo dolžnost; a nihče vas ne graja, nihče vas ne prime za tilnik. Die großen Schelme laßt man laufen, die kleinen hängt man. — Vi vsi od Poncija do Pilata, od Ljubljane in do Dunaja bi morali zaradi § 55. že davno na zatožno klop. Vederemo! Kdo vas bo pa silil, če vas ni volja.

Tako smo srečno priveslali kraj prepada, ki nas — po vaši krivdi — preti požreti! Tonemo in ginemo, a vi nimate src! — Rimski gladiatorji so pozdravljali cesarja: »Morituri te salutant.« — Mi pa, ki stojimo ob kraju prepada, vam kličemo umiraje: »Morituri vobis blasphemant.«